

MỘT SỐ BIỆN PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIẢNG DẠY MÔN LÝ THUYẾT ÂM NHẠC CƠ BẢN TRONG TRƯỜNG TRUNG CẤP

Đặng Vũ Thị Mai Quế Anh

Lý thuyết âm nhạc là một tổng hợp những quy tắc hợp thành một hệ thống âm nhạc riêng biệt. Lý thuyết âm nhạc của phương Tây mà hiện nay các trường ở Việt Nam đang dùng, là loại lý thuyết đã soạn thành văn bản, bao gồm nhiều loại sách giáo khoa khác nhau, như Lý thuyết âm nhạc cơ bản, Lý thuyết về hòa thanh, phức điệu, về Phương pháp sáng tác, về phối dàn nhạc.... Lý thuyết âm nhạc cơ bản chủ yếu dạy ở các cấp học phổ thông, làm nền tảng cho các cấp học tiếp theo.

Nhiều nền âm nhạc truyền thống cổ xưa của nhiều dân tộc phương Đông được lan truyền không bằng văn bản mà bằng phương pháp truyền khẩu, truyền nghề, truyền ngón. Bộ phận âm nhạc bác học truyền thống của những nền âm nhạc này cũng sử dụng phương pháp truyền nghề trực tiếp, tuy cũng có những ghi chép nhất định bằng những chữ nhạc, những sách dạy nhạc với lối ký tự riêng, nhưng không sử dụng phổ thông cho đại chúng được.

Trong khi đó các nước phương Tây lại có phương pháp lưu truyền bằng văn bản, phát triển và hoàn thiện dần qua quá trình lịch sử. Điểm xuất phát đầu tiên của những văn bản đó chính là từ nhu cầu ghi chép lại âm nhạc, từ đó mà nảy sinh ra cái gọi là Lý thuyết âm nhạc cơ bản, dạy những khái niệm cơ bản, về cách ghi chép nhạc, khuông nhạc, nốt nhạc, các loại khóa, các loại trường độ, loại nhịp, quãng, và một số hiểu biết cần thiết như điệu thức, hợp âm..., như định nghĩa trong Từ điển âm nhạc bách khoa của NXB Khoa học Quốc gia Moskova, 1959 : " là môn học lý thuyết âm nhạc đầu tiên được dùng trong các trường âm nhạc, trung cấp âm nhạc. Bao gồm cách viết nốt nhạc, những kiến thức mở đầu về âm nhạc, những nhân tố, nhưng phương tiện biểu hiện âm nhạc (âm thanh có tính nhạc, các quãng, hợp âm, điệu thức, các giọng (điệu tính), loại nhịp, tiết tấu, tốc độ, âm sắc, cường độ, chuyển động của giai điệu vv.)"

Môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản là một tổng thể những quy ước trừu tượng để hướng dẫn thực hành âm nhạc, còn môn xướng âm là môn thực hành, áp dụng trên thực tế những quy ước có trong lý thuyết âm nhạc. Có thể nói, bộ môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản là một trong những môn học cơ bản và quan trọng nhất trong dạy và học âm nhạc. Ví như môn học đọc, học viết trong ngôn ngữ văn học. Nhận biết được nốt nhạc, cao độ, trường độ, nhịp và loại tiết nhịp, hiểu được điệu thức v...v, giống như nhận được các chữ trong bảng chữ cái, biết ghép vần, đọc được câu văn và từ đó biết

được ý nghĩa của câu văn. Có thể trông vào bản nhạc, bài hát mới thể hiện được thành lời ca, tiếng đàn. Không nắm được lý thuyết âm nhạc, không thể xướng âm, không đàn được, ghi chép được dù chỉ là một câu nhạc nhỏ nhất, tức là “mù nhạc” cũng giống như “mù chữ” vậy.

Đó là chưa nói đến việc sáng tác âm nhạc, nếu không am hiểu lý thuyết âm nhạc thì không thể ghi được những ý nhạc của riêng mình. Trong thực tế, có những người muốn sáng tác một ca khúc, câu hát đã nghĩ ra trong đầu nhưng phải nhờ người khác ghi hộ.

Về cơ bản, đó cũng là chìa khóa để mở những cánh cửa đồ sộ tiếp xúc với các nền âm nhạc phong phú, đa dạng của các nước trên thế giới, từ những thời xa xưa cho đến tận bây giờ, vì phương pháp ghi chép, đọc, đàn, hát v.v. theo lối 5 dòng kẻ của phương Tây như nói trên, cho đến nay đã được tất cả các nền âm nhạc lớn, nhỏ trên thế giới sử dụng. Đương nhiên, đặc biệt là các nước phương Đông, cũng có những nền âm nhạc có thêm những lối ghi âm đặc thù theo dân tộc họ, nhưng phương pháp ghi nhạc theo lối 5 dòng kẻ vẫn là phương pháp phổ thông để giao lưu quốc tế trong lĩnh vực âm nhạc.

Cả ba dòng nhạc đang có mặt trong sinh hoạt âm nhạc nước ta hiện nay : âm nhạc dân gian dân tộc truyền thống, âm nhạc kinh điển bác học, âm nhạc sinh hoạt giải trí, đều tồn tại và phát triển một phần dựa trên cách ghi nhạc theo Lý thuyết âm nhạc cơ bản phương Tây. Không sử dụng được lối ghi nhạc phổ thông đó thì không giao lưu, tiếp xúc với các nền âm nhạc nước ngoài, giao lưu tiếp xúc về âm nhạc trong phạm vi nước ta.

Nói như thế chúng tôi không phủ nhận những hình thức truyền khẩu, truyền miệng, truyền ngón truyền nghề có thể vẫn tồn tại trong nền âm nhạc nước ta, mà chỉ muốn khẳng định tầm quan trọng của môn lý thuyết âm nhạc cơ bản phương Tây trong dạy và học nhạc ở nước ta.

Môn học Lý thuyết âm nhạc cơ bản trang bị cho học sinh một số kiến thức cần thiết và cơ bản nhất về Lý thuyết âm nhạc; cung cấp đầy đủ những kiến thức cần thiết về Lý thuyết âm nhạc cơ bản như: Cao độ, Trùng độ, Tiết tấu, Quãng và Điệu thức - Giọng, Hợp âm... để học sinh có đủ điều kiện và khả năng học tốt các học phần tiếp theo của bộ môn âm nhạc. Hướng dẫn học sinh phương pháp nghiên cứu và phương pháp tự học về Lý thuyết âm nhạc nhằm giúp cho các em phát triển những phẩm chất và năng lực hoạt động trí tuệ sáng tạo. Góp phần bồi dưỡng cho học sinh tinh thần tự giác, năng động trong học tập, tích cực làm việc nhóm; quan tâm đến những nội dung, tư tưởng, giá trị nghệ thuật; tích cực tìm hiểu các sách Lý thuyết âm nhạc để bổ sung nâng cao kiến thức cho bản thân.

Là người thầy dạy nhạc trong tương lai, đầu tiên các học sinh sư phạm âm nhạc phải nắm vững các chương trong sách lý thuyết âm nhạc cơ bản bởi lẽ nghề nghiệp của các em trước hết đòi hỏi phải đọc nhạc giỏi, chuẩn xác, làm mẫu mực cho học trò.

Kiến thức giáo dục chuyên nghiệp hệ trung cấp sư phạm âm nhạc gồm các môn như: Lý thuyết âm nhạc cơ bản, đọc và ghi nhạc, nhạc cụ, hát, lịch sử âm nhạc.....để học tập, giảng dạy và nghiên cứu, sáng tác, biểu diễn âm nhạc không thể không học tập môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản một cách có hệ thống. Ngoài ra môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản còn là nền tảng, là cơ sở cho việc tiếp thu, lĩnh hội và thực hành các môn âm nhạc khác trong chương trình, đồng thời giúp học sinh thực hiện tốt việc dạy phân môn tập đọc nhạc và nhạc lý ở trường tiểu học.

Đối với các trường trung cấp, chất lượng đầu vào của học sinh hạn chế, thời gian tiếp xúc âm nhạc ít, trong khi đó Lý thuyết âm nhạc cơ bản là môn học đòi hỏi khả năng tư duy logic và tư duy trừu tượng cao. Do đó, học sinh gặp khá nhiều khó khăn trong quá trình học môn này như: nhận biết các ký hiệu, hiểu các khái niệm, các quy tắc khô khan và nhất là trong việc thực hành lý thuyết. Đội ngũ giáo viên âm nhạc chưa tìm ra hệ thống phương pháp giảng dạy thích hợp, còn lúng túng trong việc truyền đạt nội dung, nội dung bài học chưa được vận dụng một cách sáng tạo, phù hợp với trình độ, khả năng nhận thức của học sinh năm thứ nhất, ảnh hưởng tới việc lĩnh hội kiến thức ở các môn học khác.

Hiện nay, đổi mới và hoàn thiện nội dung, phương pháp, phương tiện....theo hướng hiện đại hóa phù hợp với đặc điểm hoạt động giảng dạy và học tập của thầy trò đang là vấn đề cấp thiết. Bằng việc nghiên cứu tình hình thực tế về đội ngũ giáo viên, sinh viên cũng như nội dung chương trình giảng dạy âm nhạc, tác giả nhận thấy trường Trung cấp cũng có những thuận lợi của một trường có bề dày kinh nghiệm trong đào tạo giáo viên, cơ sở hạ tầng tốt, có môi trường thuận lợi để phát triển năng khiếu âm nhạc. Bên cạnh đó còn tồn tại một số mặt về đội ngũ giáo viên, khả năng âm nhạc của sinh viên, nội dung chương trình, phương pháp, phương tiện dạy học...

Trên cơ sở đó, tác giả đã đưa ra một số biện pháp cụ thể, phù hợp với đối tượng đào tạo, tình hình của nhà trường hiện nay, góp phần cải tiến nội dung, phương pháp, phương tiện, hình thức tổ chức nhằm nâng cao hiệu quả giảng dạy môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản của học sinh.

Biện pháp 1: Đổi mới nội dung chương trình, giáo trình môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản. Trong đó chúng tôi điều chỉnh nội dung của chương trình sao cho hợp lý và logic trong quá trình giảng dạy, phù hợp với đối tượng người học

Biện pháp 2: Bổ sung một số bài tập lý thuyết cho phù hợp với đối tượng. Trong nội dung này, chúng tôi đưa ra một số dạng bài tập mà trong giáo trình đang sử dụng có rất ít, như: phân nhóm trường độ, thành lập quãng, đảo quãng, hợp âm

Biện pháp 3: Đổi mới phương pháp dạy học Lý thuyết âm nhạc cơ bản Chúng tôi đưa ra một số nội dung như: tăng cường thực hành trong giờ học, tăng cường kiểm tra đánh giá, tăng cường sử dụng phương tiện trực quan trong dạy học môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản

Biện pháp 4: Nâng cao chất lượng thông qua việc rèn luyện kỹ năng làm bài tập

Biện pháp 5: Nâng cao trình độ đội ngũ giáo viên, đào tạo giáo viên chuyên sâu cho bộ môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản và xây dựng hệ thống cơ sở vật chất phục vụ cho ngành học Sư phạm âm nhạc.

Có thể nói, những biện pháp trên đều hướng tới việc giúp học sinh nắm vững nội dung môn học và quan trọng hơn là nâng cao khả năng vận dụng, củng cố lý thuyết bằng thực hành cho học sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phạm Tú Hương (2004), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
2. Phạm Tú Hương (2007), *Giáo trình lý thuyết âm nhạc cơ bản 2*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.
3. Ngô Thị Nam (1993), *Âm nhạc và phương pháp giáo dục âm nhạc*, Trung tâm nghiên cứu đào tạo bồi dưỡng giáo viên, Hà Nội.
4. Ngô Thị Nam (2001), *Phương pháp dạy học âm nhạc (Giáo trình đào tạo giáo viên THCS hệ CĐSP)*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
5. Trịnh Hoài Thu (Chủ biên, 2014), *Giáo trình Lý thuyết âm nhạc cơ bản (hệ Đại học Sư phạm Âm nhạc)*, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW.

[*] Lớp Cao học k3 – Chuyên ngành Lí luận và phương pháp dạy học Âm nhạc